Mia Malmila

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 17.5.2022 etäkuulemiseen

Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2023—2026, teemana hyvinvointialueiden toimintaan osoitettu rahoitus, mm. yliopistosairaaloiden tutkimusrahoitus, tulevan palkkaharmonisoinnin rahoitus sekä toimet henkilöstön saatavuuden parantamiseksi

Kuntatalouden tila on vahvistunut aikaisemmista ennusteista, mutta vuonna 2020 koronapandemia heikensi julkisen talouden tilaa voimakkaasti, eikä tilanne näytä korjaantuvan ennustevuosina nopeasta koronaelpymisestä huolimatta. Julkisen talouden menot ja tulot ovat rakenteellisessa epätasapainossa. Valtion koronatuki kunnille, poikkeuksellisen suuret rahoitustuotot kunnissa sekä ripeä verotuottojen kasvu ovat kuitenkin vahvistaneet kuntatalouden tilaa 2020–2021. Myös kuntatalouden kehitysarvio on vahvistunut edellisistä ennusteista. Tästä huolimatta kuntataloudessa vallitsee keskipitkällä aikavälillä lievä rakenteellinen alijäämä eli tulot eivät riitä rahoittamaan kaikkia käyttötalouden menoja ja investointeja.

Hyvinvointialueiden toimintaan osoitettu rahoitus, mm. yliopistosairaaloiden tutkimusrahoitus

Hyvinvointialueiden ja kuntien rahoitus on osa julkisen talouden kokonaisuutta, jota säännellään julkisen talouden suunnitelmalla ja valtiontalouden kehyspäätöksillä. Vuonna 2023 valtion yleiskatteellinen rahoitus hyvinvointialueille olisi noin 21,4 mrd. euroa ja vuonna 2024 noin 22,7 mrd. euroa. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhallinnon alalle kohdistetun valtionavustusrahoituksen on ehdotettu olevan lähes 425 milj. euroa vuonna 2023 ja noin 370 milj. euroa vuonna 2024. (Vrt. VNS 2/2022 vp, 51–52). Toimintaa sääntelevä lainsäädäntö ja valtion hyvinvointialueisiin kohdistuva hallinnollinen ohjaus määrittelevät hyvinvointialueiden yleiskatteellisen valtionrahoituksen käyttöä. Kuntaliitto katsoo, että valtionohjauksen tulee olla uudistukselle asetettujen tavoitteiden näkökulmasta oikein kohdennettua. Tiukka keskitetty

CC BY

Suomen Kuntaliitto
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

Finlands Kommunförbund
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

ohjaus voi lisätä kustannuksia rajoittaessaan hyvinvointialueiden liikkumatilaa ottaa huomioon paikalliset olosuhteet.

Rahoituksen riittävyys ei takaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimivia palveluja. Hoito- ja palveluketjujen sujuvuutta tulisi lisätä erilaisia jonojärjestelmiä purkamalla ja kehittämällä sekä johtamalla henkilöstöä tarkoituksenmukaisesti siten, että mahdollistetaan myös riittävä tutkimustoiminta. Kuntaliitossa tuemme riittävää yliopistosairaaloille osoitettavaa tutkimusrahoitusta.

Tulevan palkkaharmonisoinnin rahoitus

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT on arvioinut palkkojen harmonisoinnin kustannuksista hyvinvointialueuudistuksessa. Viimeisimmän vuonna 2022 laaditun ennusteen mukaan harmonisointi nostaa vuositasolla työvoimakustannuksia noin + 5,8 % eli 680 milj. euroa perustuen Tilastokeskuksen vuoden 2020 tietoihin palkoista ja työvoimakustannuksista. Vuodesta 2022 alkaen palkkoja nostanee myös työehtosopimusratkaisut. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön työ- ja virkaehtosopimus on ollut voimassa 1.9.2021–28.2.2022 jatkuen 28.2.2022 jälkeen vuoden kerrallaan, jollei sitä kirjallisesti irtisanota viimeistään kuusi viikkoa ennen sopimuskauden päättymistä. Neuvottelut sopimuksen päivittämiseksi ovat tällä hetkellä kesken.

Kuntaliitto painottaa, että hyvinvointialueille uudistuksesta aiheutuvien muutoskustannusten, kuten palkkaharmonisointikustannusten rahoituksesta tulee huolehtia tavalla, joka ei johda kuntien ja hyvinvointialueiden yhteisten asukkaiden palveluiden vaarantumiseen.

Toimet henkilöstön saatavuuden parantamiseksi

Kuntaliitto on ehdottanut, että 1.10.2020 voimaan tulleen vanhuspalvelulain 20 § 2. momentin voimaantuloa koskien hoitohenkilöstön vähimmäismitoitusta 0,7 viivästytettäisiin henkilöstön saatavuushaasteiden vuoksi. Henkilöstömitoituksen nousu 1.4.2023 tulee huomattavasti kalliimmaksi, kun mitä vuonna 2020 laaditussa taloudellisten vaikutusten arvioinnissa ennakoitiin. (HE 4/2020 vp, 55–56).

Kuntaliitto on selvittänyt henkilöstömitoituksen nostoon vaikuttavia kustannuspaineita verkostotyössään. Esimerkiksi palveluhankintojen ja ostopalvelujen osalta yksityiset palveluntuottajat ovat esittäneet sopimuksiin huomattavan korkeita jopa 10–20 % hinnankorotusesityksiä vuodelle 2023. Näin suuriin hinnankorotuksiin palvelujen järjestäjät eivät ole voineet varautua. Yritykset ovat esittäneet korkeita hinnan korotuksia myös palvelusetelirahoituksella tuottamiinsa palveluihin.

Kuntaliiton kunnille ja kuntayhtymille suuntaamien kyselyiden perusteella hoitoon pääsyn nopeuttamisen esteinä ovat koronapandemian aikana syntynyt hoito- ja palveluvelka sekä henkilöstön saatavuuteen liittyvät haasteet mukaan lukien **muut merkittävät samanaikaiset sosiaali- ja terveydenhuoltoalaa koskevat uudistukset, jotka sitovat henkilöstöresursseja**. Hoitotakuun kiristämiseen on varattu 95 milj. euroa vuodelle 2023. Määrärahavaraus kasvaa kehyskaudella 130 milj. euroon. (JTS 2023-2026, 84) ja esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamiseen on varattu 18 milj. euroa. (VNS 2/2022 vp, 54). Kuntaliitossa näemme hoito- ja palveluvelan purun sekä sosiaali- ja terveydenhuollon useiden sisältöuudistusten samanaikaisuuden merkittävimpänä henkilöstön riittävyyttä estävänä tekijänä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Mia Malmila
erityisasiantuntija